

Spis treści

PRZEDMOWA	11
ROZDZIAŁ 1. Temperament i jego uwarunkowania – podstawowe pojęcia	15
Wprowadzenie	15
1.1. Temperament – pojęcie i kryteria definicyjne	18
1.1.1. Kryteria taksonomiczne temperamentu	22
1.1.2. Kryteria eksplanacyjne temperamentu	24
1.1.2.1. Środowiskowe uwarunkowania temperamentu – stymulacyjna wartość środowiska	25
1.1.2.2. Biologiczne uwarunkowania temperamentu – możliwości operacjonalizacji	30
1.1.3. Kryterium międzypopulacyjne temperamentu – uniwersalność cech temperamentu i ich uwarunkowań oraz różne formy analiz międzypopulacyjnych	31
1.2. Ekokulturowy model Berry'ego jako podstawa do analizy wewnątrzpopulacyjnego i międzypopulacyjnego zróżnicowania cech temperamentu	39
1.2.1. Model genetycznych i środowiskowych uwarunkowań temperamentu na poziomie indywidualnym i populacyjnym – rozwinięcie modelu Berry'ego	39
1.3. Temperament jako efekt wpływu czynników genetycznych i środowiskowych	41
1.3.1. Modyfikujący wpływ czynników środowiskowych na genetycznie uwarunkowane predyspozycje temperamentalne	44
1.3.2. Stałość – zmienność ontogenetyczna temperamentu	48
1.4. Wnioski	50
ROZDZIAŁ 2. Regulacyjna teoria temperamentu – mechanizm fizjologiczny, cechy i ich relacje	51
Wprowadzenie	51
2.1. Mechanizm fizjologiczny temperamentu	52

2.2. Cechy temperamentu	55
2.2.1. Cechy energetycznego poziomu zachowania	55
2.2.2. Cechy charakterystyki czasowej zachowania	57
2.3. Badania weryfikujące kryterium taksonomiczne i eksplanacyjne cech temperamentu	60
2.4. Badania weryfikujące twierdzenia dotyczące funkcjonalnego znaczenia cech temperamentu	62
2.5. Wnioski	63

ROZDZIAŁ 3. Uniwersalność populacyjna cech temperamentu – wyniki porównawczych badań wewnątrzpopulacyjnych

Wprowadzenie	65
3.1. Kwestionariusz jako podstawowa metoda diagnozy temperamentu	65
3.1.1. Formalna Charakterystyka Zachowania – Kwestionariusz Temperamentu (FCZ–KT): opis techniki diagnostycznej	67
3.2. Kryteria równoważności i strategie adaptacji kwestionariuszy do warunków kulturowych innych populacji	69
3.3. Adaptacja FCZ–KT do warunków kulturowych innych populacji	73
3.3.1. Założenia procedury adaptacji FCZ–KT	74
3.3.2. Hipotezy badawcze	75
3.3.3. Zasady doboru populacji do badań oraz ich charakterystyka społeczno-ekonomiczna i kulturowa	75
3.3.4. Charakterystyka demograficzna badanych prób z ośmiu wybranych populacji	79
3.3.5. Przebieg procedury adaptacji FCZ–KT	81
3.3.5.1. Tłumaczenie pełnej puli pozycji inwentarza i weryfikacja wierności tłumaczenia ..	81
3.3.5.2. Ocena dopasowania zachowania do danej kultury oraz niezbędne modyfikacje pozycji	81
3.3.5.3. Analiza psychometryczna danych – konstrukcja uniwersalnej populacyjnie wersji FCZ–KT	82
3.4. Wyniki badań	84
3.4.1. Diagnoza dwunastu podwymiarów cech temperamentu	84
3.4.2. Struktura cech temperamentu	86
3.4.2.1. Struktura cech poziomu energetycznego zachowania	86
3.4.2.2. Struktura cech charakterystyki czasowej zachowania	89
3.4.2.3. Struktura cech charakterystyki czasowej i poziomu energetycznego zachowania – wyniki confirmacyjnej analizy czynnikowej	91
3.4.3. Diagnoza sześciu ogólnych cech temperamentu	94
3.4.4. Relacje między ogólnymi cechami temperamentu	95
3.5. Wnioski	97

ROZDZIAŁ 4. Genetyczne i środowiskowe uwarunkowania temperamentu – wyniki porównawczych badań wewnątrzpopulacyjnych	99
Wprowadzenie	99
4.1. Podstawowe założenia paradygmatu badawczego w genetyce zachowania	101
4.1.1. Modele czynników wyjaśniających fenotypowe podobieństwo rodzinne w genetyce zachowania i zasady analizy danych	103
4.2. Wyniki dotychczasowych badań nad genetycznym i środowiskowym uwarunkowaniem cech temperamentu	107
4.2.1. Hipoteza zróżnicowanej oddziedziczalności cech temperamentu	110
4.3. Problemy i hipotezy badawcze	112
4.4. Metoda badań	112
4.4.1. Badane populacje i charakterystyka demograficzna prób bliźniąt	113
4.4.2. Wersje inwentarza FCZ–KT zastosowane do diagnozy cech temperamentu	114
4.4.3. Procedura analizy statystycznej danych	114
4.5. Wyniki badań	116
4.5.1. Wskaźniki odziedziczalności cech temperamentu – porównania międzypopulacyjne	118
4.5.2. Wskaźniki odziedziczalności relacji między cechami temperamentu – porównania międzypopulacyjne	125
4.6. Wnioski	128
ROZDZIAŁ 5. Międzypopulacyjne zróżnicowanie cech temperamentu i jego uwarunkowania	134
Wprowadzenie	134
5.1. Główne stanowiska teoretyczne i przegląd badań	135
5.2. Kryteria doboru populacji do analiz międzypopulacyjnych	143
5.3. Hipotezy badawcze	143
5.4. Wskaźniki społeczno-ekonomiczne i kulturowe uwzględnione w analizie	144
5.5. Diagnoza cech temperamentu i procedura analizy danych	147
5.6. Wyniki badań	149
5.6.1. Zróżnicowanie cech temperamentu pomiędzy próbami	149
5.6.2. Zróżnicowanie cech temperamentu między próbami a wskaźniki społeczno-ekonomiczne i kulturowe	152
5.7. Wnioski	159
ROZDZIAŁ 6. Wewnątrzpopulacyjne i międzypopulacyjne zróżnicowanie cech temperamentu i jego uwarunkowania – analiza porównawcza	167
Wprowadzenie	167
6.1. Uniwersalność wewnątrzpopulacyjna i międzypopulacyjna struktury podwymiarów i relacji między cechami temperamentu	171

6.1.1. Uniwersalność wewnątrzpopulacyjna i międzypopulacyjna struktury podwymiarów temperamentu	172
6.1.2. Uniwersalność wewnątrzpopulacyjna i międzypopulacyjna relacji między cechami temperamentu	174
6.2. Uniwersalność uwarunkowań zróżnicowania wewnątrzpopulacyjnego i międzypopulacyjnego cech temperamentu	176
6.3. Wnioski	180
ROZDZIAŁ 7. Temperament i jego uwarunkowania – uwagi końcowe	182
Bibliografia	191
Abstract	200
Indeks nazwisk	204
Indeks rzeczowy	206